

Адаменко М.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: adamenko@ua.fm
ORCID ID: 0000-0002-0738-1067

Корнух О.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: kornukh@knu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-8742-2852

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Adamenko Maryna

PhD, Associate Professor,
Department of Finance of Business Entities and Innovative Development,
Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih, Ukraine
E-mail: adamenko@ua.fm
ORCID ID: 0000-0002-0738-1067

Kornukh Oksana

PhD, Associate Professor,
Department of Finance of Business Entities and Innovative Development,
Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih, Ukraine
E-mail: kornukh@knu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-8742-2852

THE ROLE OF THE INTELLECTUAL COMPONENT IN ENSURING INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Анотація. Сучасні тенденції економічних змін актуалізують дослідження напрямів забезпечення інноваційного розвитку підприємств. Значення набуває інтелектуальна діяльність персоналу в інноваційному процесі підприємства. Публікації науковців щодо залучення інтелектуального капіталу, інтелектуальних ресурсів, інтелектуальних активів та інших компонентів для забезпечення інноваційного розвитку підприємства дозволили відзначити відсутність єдності, відокремлений їх розгляд і потребу у систематизації. Це визначило необхідність дослідження ролі інтелектуальної складової у забезпеченні інноваційного розвитку підприємства з урахуванням важливості персоналу при формуванні інтелектуальних компонентів. Встановлено, що головним джерелом формування інтелектуальної складової є персонал, що наділений знаннями, має вміння і досвід, генерує інноваційні ідеї та створює інноваційні продукти. Визначено інтелектуальну складову забезпечення інноваційного розвитку підприємства розглядати як сукупність інтелектуальних компонентів, які комплексно взаємопов'язані та у взаємодії приймають участь у продукуванні, розробці, впровадженні та комерціалізації інновації. Запропоновано до інтелектуальних компонентів

відносити: інтелектуальну складову інноваційного потенціалу персоналу, інтелектуальну працю, інтелектуальну діяльність, інтелектуальні ресурси, інтелектуальні активи, інтелектуальні продукти, об'єкти інтелектуальної власності, інтелектуальний капітал та інтелектуальну безпеку. У статті надано характеристику всім інтелектуальним компонентам, виявлені взаємозв'язки між ними та визначена їхня роль у забезпеченні інноваційного розвитку підприємства. Особливу увагу приділено результатам інтелектуальної праці персоналу — об'єктам інтелектуальної власності. На основі статистичних даних щодо поширення об'єктів промислової власності продемонстровано зниження інноваційної активності в Україні. Дослідження ролі інтелектуальної складової дозволить звернути увагу науковців і практиків на важливість сумісного застосування всіх інтелектуальних компонентів у забезпеченні активного інноваційного розвитку підприємства.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційний потенціал персоналу, інтелектуальна праця, інтелектуальна діяльність, інтелектуальний капітал, інтелектуальні продукти, інтелектуальна власність, інтелектуальна безпека.

Abstract. Current trends in economic change update the study of areas of innovative development of enterprises. The intellectual activity of the personnel in the innovative process of the enterprise acquires value. The publications of scientists on attracting intellectual capital, intellectual resources, intellectual assets and other components to ensure the innovative development of the enterprise noted the lack of unity, their separate consideration and the need for systematization. This determined the need to study the role of the intellectual component in ensuring the innovative development of the enterprise, taking into account the importance of staff in the formation of intellectual components. It is established that the main source of formation of the intellectual component is the staff endowed with knowledge, skills and experience, generates innovative ideas and creates innovative products. The intellectual component of ensuring the innovative development of the enterprise is considered as a set of intellectual components that are comprehensively interconnected and interact in the production, development, implementation and commercialization of innovation. It is proposed to include the intellectual components: the intellectual component of the innovative potential of staff, intellectual work, intellectual activity, intellectual resources, intellectual assets, intellectual products, intellectual property, intellectual capital and intellectual security. The article describes all the intellectual components, identifies the relationships between them and identifies their role in ensuring the innovative development of the enterprise. Particular attention is paid to the results of intellectual work of staff - intellectual property. Based on statistics on the spread of industrial property, the decline in innovation activity in Ukraine has been demonstrated. The study of the role of the intellectual component will draw the attention of scientists and practitioners to the importance of the joint use of all intellectual components in ensuring the active innovative development of the enterprise.

Key words: innovative development, innovative potential of personnel, intellectual work, intellectual activity, intellectual capital, intellectual products, intellectual property, intellectual security

JEL codes: M12, O15, O33, O34.

Постановка проблеми. Перехід на інноваційний шлях розвитку передбачає зміну домінуючого фактору виробництва, яким виступають інновації. Основна проблема підприємства в цей період полягає в необхідності комплексного підходу до визначення всіх інтелектуальних компонентів, які беруть участь в інноваційному процесі. Забезпечення сталого інноваційного розвитку для всіх рівнів господарювання можливе лише за умови продуктивної інтелектуальної праці, достатнього рівня забезпечення інтелектуальними ресурсами, ефективного використання інтелектуального потенціалу, якісного управління інтелектуальним капіталом тощо. А об'єкти права інтелектуальної власності виступають ефекти-

вним інструментом інноваційного розвитку підприємства. Тому досягнення конкурентних переваг підприємства можливе лише за умови системної інтелектуалізації господарської діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. У центрі уваги багатьох учених постійно знаходяться проблеми інноваційного розвитку та розвитку інтелектуального капіталу суб'єктів господарювання.

Питанням і проблемам інноваційного розвитку підприємства присвятили свої праці багато вчених, але підходи до його визначення мають суттєві розбіжності. Зокрема, одним із перших учених України, хто ґрунтовно досліджував інноваційний розвиток, був Ілляшенко С.М. (2003), який пов'язує його з потенціалом підприємства [1]. Федулова І.В. (2010) інноваційний розвиток підприємства розглядає як розвиток інновацій [2]. Деякі вчені інноваційний розвиток представляють як інноваційну діяльність [3]. Мороз О.С. (2012) інноваційний розвиток підприємства тлумачить як процес пошуку та створення нової продукції, що веде до якісних змін [4]. Можна зауважити, що єдиної думки серед учених не існує і досі, що свідчить про багатогранність і складність самого процесу інноваційного розвитку.

Для визначення ролі інтелектуальної складової в забезпеченні інноваційного розвитку підприємства доцільно почати з розгляду економічної категорії «інтелектуальний капітал підприємства». Найглибше розкрито сутність інтелектуального капіталу підприємства Кендюховим О.В. (2008). Зроблено ґносеологічний аналіз, надано ґрунтовне його визначення — інтелектуальні ресурси підприємства, що здатні створювати нову вартість, представлені людським і машинним інтелектом, а також інтелектуальними продуктами, виробленими самостійно чи залученими з інших джерел (куплені, орендовані) як засоби створення нової вартості [5]. Можна виділити такі складові, як інтелектуальні ресурси та інтелектуальні продукти, але в роботі не надається їх визначення. Також слід зазначити, що в роботі [5] майже не приділяється увага об'єктам інтелектуальної власності як складовим інтелектуального капіталу. Більшість учених визначає такі складові інтелектуального капіталу: людський, структурний, технологічний і ринковий капітали.

Після опрацювання чималої кількості наукової літератури щодо питань інтелектуального капіталу, автори дійшли висновку, що важливу роль у його формуванні відіграє саме людський капітал підприємства. Більшість науковців у своїй працях розглядають окремо такі економічні категорії, як інноваційний потенціал персоналу, інтелектуальний потенціал персоналу, інтелектуальний капітал підприємства, інтелектуальні ресурси, інтелектуальні активи тощо. На думку авторів, необхідно системно та комплексно визначати інтелектуальні компоненти забезпечення інноваційного розвитку підприємства. Це дозволить означити взаємозв'язки та взаємозалежності між ними для подальшого формування ефективної системи управління процесами інтелектуалізації підприємства.

Найґрунтовніше та найсистемніше до розкриття основних понять інтелектуалізації підійшов О. Бутнік-Сіверський. Він визначає «інтелектуальні активи як вартість інтелектуальних ресурсів, які в господарському обігу відносяться до нематеріальних активів. Людський інтелектуальний ресурс — це кількість працюючих з вищим рівнем кваліфікації, залучених до процесу розробки інтелектуального продукту корисного для суспільства. Інтелектуальний продукт — це результат інтелек-

туальної творчої діяльності, результат власного творчого пошуку, який має бути певним чином об'єктивний, втілений у певну об'єктивну форму та має бути здатним до відтворення. Людський інтелектуальний потенціал — це наявний обсяг знань, кваліфікація працівників, їх уміння творчо працювати, які отримані ними у попередні періоди життєвого циклу до залучення у інноваційний, виробничий чи торговий процес і надання інноваційних послуг» [6].

Корнух О.В. (2012) визначає людський інтелектуальний капітал підприємства як ключову складову інтелектуального капіталу підприємства та разом з тим форму прояву людського капіталу, здатного в процесі творчої діяльності створювати інтелектуальні продукти, інтелектуальні активи та інновації, у результаті комерціалізації яких підприємство отримає додатковий дохід або позитивний ефект [7]. В роботі Адаменко М.В. (2013) при формуванні інноваційного потенціалу персоналу підприємства виокремлено інтелектуальну складову. Вона розглядається як здатність працівників підприємства застосовувати свої інтелектуальні здібності (широкий кругозір, глибину, широту та самостійність розуму, схильність до навчання, науково-пізнавальні та аналітичні здібності) у процесі активного продукування, впровадження та використання інновацій [8]. Отже, аналіз літературних джерел дозволяє виявити широке коло наукових досліджень у сфері інноваційного розвитку та значимості інтелектуальних компонентів у ньому.

Виділення невирішених раніше частин проблеми. На даний момент часу існує велика кількість наукових праць, присвячених проблемам інноваційного розвитку, інтелектуального капіталу, інноваційного потенціалу персоналу, інтелектуальних активів, інтелектуальної власності тощо. Однак ці праці потребують систематизації. Існуючі дослідження у своїй більшості розглядають інтелектуальні компоненти забезпечення інноваційного розвитку підприємства відокремлено одна від іншої. У даній статті авторами поставлена задача виявити взаємозв'язок між існуючими інтелектуальними компонентами у розрізі визначення ролі інтелектуальної складової у забезпеченні інноваційного розвитку підприємства.

Метою статті є визначення ролі інтелектуальної складової у забезпеченні інноваційного розвитку підприємства з урахуванням важливості персоналу при формуванні інтелектуальних компонентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи інноваційний розвиток як безперервний процес якісних змін, цілеспрямоване підвищення ефективності діяльності підприємства на основі інновацій у даній статті пропонується виділяти інтелектуальну складову. Під інтелектуальною складовою забезпечення інноваційного розвитку підприємства розуміється сукупність інтелектуальних компонентів, які комплексно взаємопов'язані та у взаємодії приймають участь у продукуванні, розробці, впровадженні та комерціалізації інновацій.

Головним джерелом формування інтелектуальної складової у забезпеченні інноваційного розвитку підприємства є персонал. Він наділений знаннями, має вміння і досвід, генерує ідеї, які може у ході інноваційної діяльності довести до готового інноваційного продукту.

Отже, дослідуючи у даній статті роль інтелектуальної складової у забезпеченні інноваційного розвитку підприємства за основу взято ту складову, яка безпосередньо пов'язана з інноваційною діяльністю працівників.

Розглядаючи інноваційний процес і місце інтелектуальної діяльності персоналу у ньому можна виділити кілька етапів (рис. 1).

На кожному етапі інноваційного процесу на підприємстві відбувається інтелектуальна діяльність його працівників. Вахонєва Т.М. (2016) під інтелектуальною діяльністю розглядає «різновид розумової діяльності, яка полягає у застосуванні творчих та інтелектуальних здібностей працівника, використанні інтелектуально-творчого потенціалу при виконанні покладених на працівника обов'язків у виробництві чи іншій сфері діяльності» [9]. Отже, інтелектуальна діяльність працівників підприємства базується на залученні їхнього інтелектуального потенціалу (інтелектуальної складової інноваційного потенціалу персоналу). Це дозволяє застосовувати працівниками знання, власні інтелектуальні вміння, досвід інтелектуальної праці, використовувати інтелектуальні ресурси для отримання нового інтелектуального продукту. Ним є результат інтелектуальної праці окремого працівника або трудового колективу, що втілений, наприклад, у науковому відкритті, винаході, інноваційній ідеї, новій технології, патенті, раціоналізаторській пропозиції. Інтелектуальний продукт як результат інтелектуальної праці персоналу можна розглядати як об'єкт інтелектуальної власності.

Рис. 1. Інноваційний процес та місце інтелектуальної діяльності персоналу у ньому (авторська розробка)

У випадку, якщо такому об'єкту надається правова охорона, то він стає об'єктом охорони права інтелектуальної власності. У підсумку активи, які є результатом розумової праці і безвіддільні від персоналу, формують інтелектуальний капітал підприємства.

Спираючись на визначення основних характеристик інтелектуальної діяльності персоналу підприємства, визначимо зв'язок сформованих інтелектуальних компонентів з інтелектуальним капіталом в межах інноваційного розвитку підприємства (рис. 2).

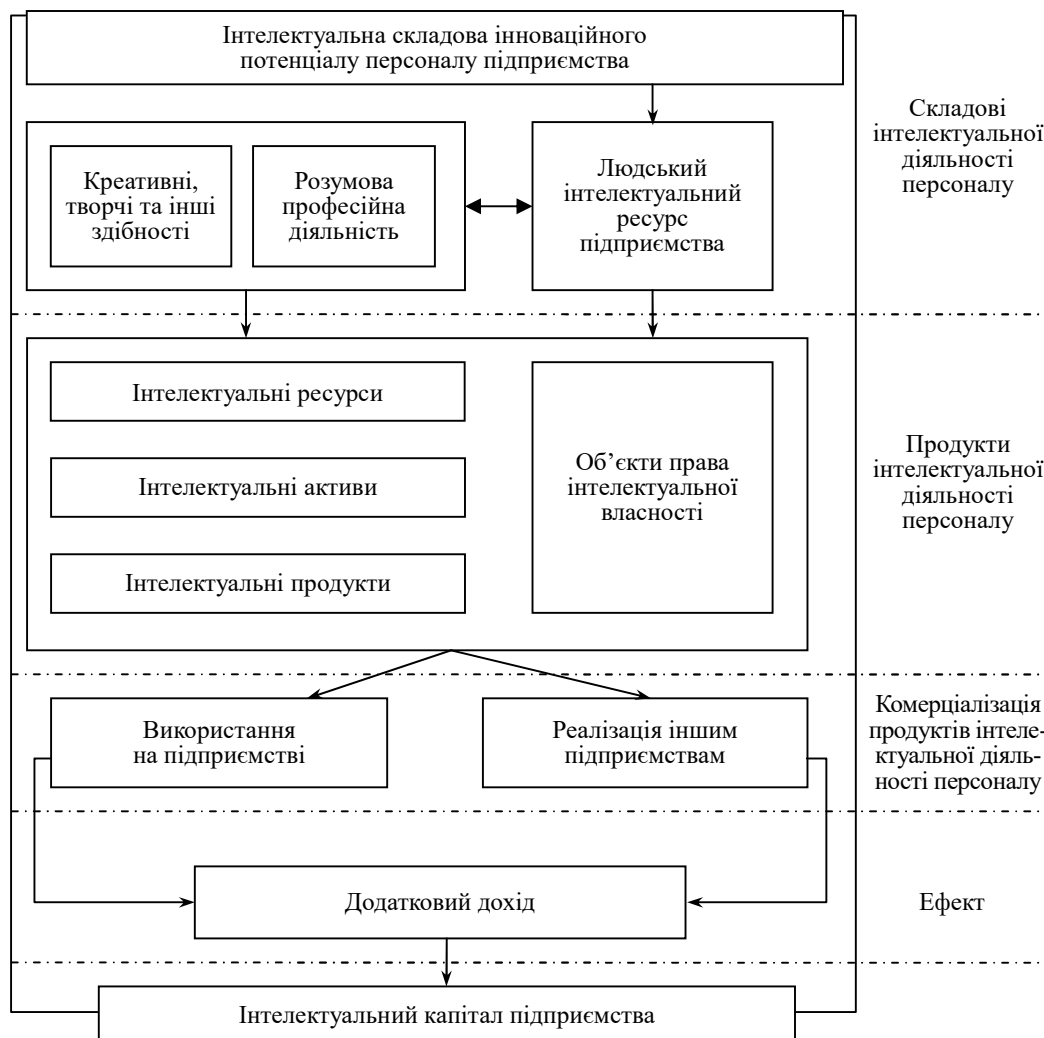

Рис. 2. Компоненти інтелектуальної діяльності персоналу підприємства та їх зв'язок з інтелектуальним капіталом підприємства (складено на основі [7])

Таким чином, врахування усіх компонентів інтелектуальної складової забезпечення інноваційного розвитку підприємства дозволяє прослідкувати особли-

вості процесу створення інтелектуального продукту від залучення інноваційного потенціалу персоналу до кінцевого формування інтелектуального капіталу.

Слід окремо виділити таку важливу інтелектуальну компоненту, як об'єкти інтелектуальної власності, які після прийняття їх на баланс становляться об'єктами права інтелектуальної власності і обліковуються у складі нематеріальних активів підприємства. При наявності ефективної стратегії управління інтелектуальною власністю на підприємстві об'єкти права інтелектуальної власності можуть виступати додатковим джерелом доходу у вигляді роялті. На жаль, в Україні (табл. 1) спостерігається зниження патентної активності національних заявників. Слід зазначити, що об'єкти інтелектуальної власності з одного боку виступають ефективним інструментом інноваційного розвитку, а з іншого — його якісним показником.

Таблиця 1

ПОКАЗНИКИ НАДХОДЖЕННЯ ЗАЯВОК НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ [10]

Об'єкти промислової власності	2016	2017	2018	2019	2020
Усього надійшло	51 559	53 465	54 786	57 189	46 032
Винаходи	4 093	4 046	3 969	3 852	3 180
За національною процедурою:	2 422	2 495	2 356	2 298	1 597
<i>Від національних заявників</i>	2 230	2 282	2 105	2 097	1 356
<i>Від іноземних заявників</i>	192	213	251	201	241
За процедурою РСТ	1 671	1 551	1 613	1 554	1 583
Корисні моделі	9 559	9 118	9 120	8 459	5 284
За національною процедурою:	9 551	9 107	9 115	8 448	5 276
<i>Від національних заявників</i>	9 470	8 979	8 982	8 351	5 067
<i>від іноземних заявників</i>	81	128	133	97	209
За процедурою РСТ	8	11	5	11	8
Промислові зразки	2 302	2 480	3 042	2 678	2 027
Від національних заявників	2 016	2 249	2 787	2 455	1 764
Від іноземних заявників	286	231	255	223	263
Торговельні марки	35 605	37 817	38 652	42 194	35 539
національна процедура	29 600	30 183	30 900	33 736	27 895
міжнародна процедура	6 005	7 634	7 752	8 458	7 644
Географічні зазначення	—	4	3	6	2

Розглянемо це ствердження на яскравому прикладі підприємств гірничо-металургійної галузі (табл. 2). Серед всіх підприємств тільки ПрАТ «МК «Азов-сталь» має 8 діючих патентів. Такі цифри можуть свідчити про стрімке зниження та, врешті, зведення нанівець винахідницької (інтелектуальної) активності персоналу, з одного боку а з іншого — про наявність інноваційного потенціалу

персоналу підприємства (про що свідчать зареєстровані патенти в попередніх роках).

Таблиця 2

**АНАЛІЗ ПАТЕНТІВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ ГІРНИЧИХ
І МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ [11]**

Підприємства	Винаходи		Корисні моделі		Промислові зразки		Торговельні марки	
	Всього	З них діючі	Всього	З них діючі	Всього	З них діючі	Всього	З них діючі
МК «Криворіжсталь» (1997—2005)	159	—	65	—	—	—	1	—
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (2008—2018)	1	—	1	—	—	—	3	1
ПрАТ «МК «Азовсталь» (1994—2017)	118	8	29	—	1	—	5	1
ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» (1993—2017)	138	—	6	—	—	—	6	4
ПАТ «ПівдГЗК» (1996—2004)	31	—	—	—	—	—	1	1
ПАТ «ЦГЗК» (1996—2002)	11	—	4	—	3	—	2	—
ПАТ «ПівнГЗК» (1997—2003)	3	—	2	—	—	—	1	—
ПАТ «ІнгГЗК» (1993—2004)	39	—	6	—	—	—	3	1

Також, зазначимо, що позитивний розрив між ринковою та балансовою вартістю підприємства формують саме нематеріальні активи, про що яскраво свідчить закордонний досвід компаній, які посідають топові місця міжнародних рейтингів.

Економіка інтелектуальної власності — складна економічна категорія, що стрімко розвивається в умовах відкритих інновацій. Поряд з цим, виникають труднощі із захистом об'єктів права інтелектуальної власності та «відтоком» працівників із високим рівнем інноваційної активності. Зважаючи на це особливої уваги набуває розгляд інтелектуальної безпеки. Деякі вчені інтелектуальна безпеку підприємства розглядають як кадрову безпеку. На думку автора, інтелектуальна безпека підприємства є складовою його економічної безпеки, тісно пов'язана із інноваційним потенціалом працівників та інтелектуальним капіталом підприємства. Вона потребує додаткового дослідження, але можна впевнено стверджувати, що інтелектуальна безпека є важливою компонентою інтелектуальної складової забезпечення інноваційного розвитку підприємства.

Враховуючи сказане, на рис. 3 наведено компоненти інтелектуальної складової забезпечення інноваційного розвитку підприємства.

Рис. 3. Компоненти інтелектуальної складової забезпечення інноваційного розвитку

Висновки. У результаті дослідження визначено інтелектуальні компоненти забезпечення інноваційного розвитку підприємства, що пов'язані з діяльністю персоналу. Визначено, що інтелектуальна складова інноваційного потенціалу працівників і їх інтелектуальна діяльність на кожному етапі інноваційного процесу призводить до формування інтелектуальних компонентів. Розгляд взаємозв'язку між ними та їхньої спільної взаємодії пояснює особливості забезпечення активного інноваційного розвитку, що може бути взято за основу при розробці інноваційної стратегії підприємства. Важливу роль відведено результатам інтелектуальної праці персоналу — об'єктам інтелектуальної власності. Наголошено, що вони з одного боку виступають ефективним інструментом інноваційного розвитку, а з іншого — його якісним показником. Проведений аналіз патентної активності підприємств гірничо-металургійної галузі показав стрімке зниження, та врешті, зведення нанівець винахідницької (інтелектуальної) активності персоналу, з одного боку, а з іншого — наявність інноваційного потенціалу персоналу підприємства. Потребує подальшого дослідження досить нова економічна категорія — економіка інтелектуальної власності. Визначені компоненти інтелектуальної складової забезпечення інноваційного розвитку носять комплексний і системний характер, що сприятиме розробці ефективної стратегії інноваційного розвитку підприємства.

Література

1. Ілляшенко С.М. (2016), Інноваційний розвиток: маркетинг і менеджмент знань: монографія. Суми: ТОВ «Діса плюс», 2016. 192 с.

2. Федулова І.В. (2007), Синергетична еволюційна модель інноваційного розвитку підприємства. *Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки*. 2007. №2. С. 103-107.
3. Адаменко О.А. (2010), Концептуальні засади інноваційного розвитку підприємств. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2010. № 35. С. 5-10.
4. Мороз О.С. (2012), Формування системи показників для оцінювання інноваційного розвитку підприємства. *Економіка Крима*. 2012. № 3(40). С. 263-266.
5. Кендюхов О.В. (2008), Ефективне управління інтелектуальним капіталом: Монографія. Донецьк: ДонУЕП, 2008. 359 с.
6. Бутник-Сіверський О.Б. Розвиток інтелектуального капіталу та його складників у аспекті процесів інтелектуалізації, капіталізації та трансформації (теоретико-методологічний екскурс). Всеукраїнський семінар з проблем економіки інтелектуальної власності: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 трав. 2019 р.). Київ, 2019. С. 9-47.
7. Турило А.М., Корнук О.В. Інтелектуальний капітал — основа інноватизації, ефективності і корпоративної стратегії підприємства: монографія. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2012. 228 с.
8. Адаменко М.В., Турило А.М. Класифікація інноваційного потенціалу персоналу підприємства. *Проблеми економіки*. 2013. №2. С. 138-144.
9. Вахоньса Т.М. Щодо визначення основних ознак інтелектуальної діяльності. *Право та інновації*. 2016. № 4 (16). С. 140-144.
10. Річний звіт Укрпатенту. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/search-ip>
11. Спеціальна інформаційна система Укрпатенту. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/search-ip>

References

1. Illiashenko, S.M. (2016), *Innovatsijnyj rozvytok: marketynh i menedzhment znan': monohrafiia* [Innovative development: marketing and knowledge management: monograph], Sumy, Ukraine
2. Fedulova, I.V. (2007), «Synergetic evolutionary model of innovative development of the enterprise», *Prometej: rehional'nyj zbirnyk naukovykh prats'z ekonomiky*. vol. 2. pp. 103-107.
3. Adamenko OA (2010), «Conceptual principles of innovative development of enterprises», *Naukovi pratsi Natsional'noho universytetu kharchovykh tekhnolohij*, vol. 35. pp. 5-10.
4. Moroz, O.S. (2012), «Formation of a system of indicators for assessing the innovative development of the enterprise», *Ekonomyka Kryma*. vol. 3(40). pp. 263-266.
5. Kendiukhov, O.V. (2008), *Efektyvne upravlinnia intelektualnym kapitalom* [Effective management of intellectual capital], NAN Ukrainy. Instytut ekonomiky promyslovosti; DonUEP, Donetsk, Ukraine, p. 359.
6. Butnik-Siversky, O.B. (2019) «Development of intellectual capital and its components in the aspect of processes of intellectualization, capitalization and transformation (theoretical and methodological digression)», *Vseukrains'kyj seminar z problem ekonomiky intelektual'noi vlasnosti* [Ukrainian seminar on the problems of the economy of intellectual property: thesis add.] *Vseukrains'ka Ekonomichna konferentsiya* [All-Ukrainian economic conference], Kyiv, Ukraine, pp. 9-47.
7. Turilo A.M. and Kornukh O.V. (2012), *Intelektual'nyj kapital — osnova innovatyzatsii, efektyvnosti i korporativnoi stratehii pidpryemstva* [«Intellectual capital - the basis of

innovatization, efficiency and corporate strategy of enterprise»], Vydavnychyj dim, Kryvyj Rih, Ukraine.

8. Turylo A.M., Adamenko M.V. (2013), «Classification of innovation potential of enterprise personnel», *Problemy ekonomiky*. vol. 2. pp. 138-144.

9. Vakhonieva T.M. (2016), «Regarding the definition of the main features of intellectual activity», *Pravo ta innovatsii*. vol. 4(16). pp. 140-144.

10. Annual report of Ukrpatent. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/search-ip>

11. Special information system of Ukrpatent. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/search-ip>

Стаття надійшла в редакцію 00.00.2021